

ЦИТ: 216-135

УДК 378.147:811.111:004.9

Гнедкова О.О.

**ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ОРГАНІЗАЦІЇ
КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МОВНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ВНЗ**

*Херсонський державний університет,
Херсон, Університетська 27, 73000*

Gnedkova O.O.

**DISTANCE TECHNOLOGIES IN KNOWLEDGE CONTROL
ORGANIZATION OF STUDENTS' SELF-LEARNING ACTIVITY OF
LANGUAGE SPECIALTY OF HIGH INSTITUTIONS**

*Kherson State University,
Kherson, Universitetska 27, 73000*

Анотація. У статті визначаються особливості організації самостійної роботи студентів з використанням технологій дистанційного навчання; розкрито сутність поняття «самостійна навчально-пізнавальна діяльність», «дистанційне навчання», розглянуті традиційні форми контролю самостійної роботи студентів та форми контролю в умовах дистанційного навчання. Визначено специфіку контролю знань самостійної роботи студентів мовних спеціальностей у системі дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет». Приведено практичну реалізацію контролю знань самостійної роботи на прикладі дистанційного курсу з вивчення іноземної мови студентами мовних спеціальностей ВНЗ.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, самостійна навчально-пізнавальна робота, система дистанційного навчання.

Abstract. In the article the features of students' self-learning activity with the help of distance learning technologies are defined; the definitions of the concept of «self-learning activity», «distance learning» are considered. Traditional forms of students' control of self-learning activity and forms of control in distance learning are observed. The organization specificity of self-learning activity control of students of language departments in distance learning system «Kherson Virtual University» is defined. The practical realization of knowledge control of self-learning activity on the example of the distance course “Practical English Course Upper Intermediate” is presented.

Keywords: distance learning, information and communication technologies, self-learning activity, distance learning system.

Вступ Сучасний стан міжнародних зв'язків України у різних галузях

життєдіяльності, нові вимоги суспільства потребують суттєвих зрушень у галузі освіти зокрема у вивченні іноземних мов. Реформування системи освіти в Україні, що є частиною загальноєвропейських освітніх стандартів, передбачає усунення недоліків системи освіти попередніх років, одним з яких була слабка мовна підготовка учнів та студентів. Інтеграційні процеси в освіті, що викликані Болонським процесом, зумовлюють інтерес до вивчення іноземних мов. Статус іноземної мови на сьогодні стрімко зростає. Вивчення іноземних мов на разі спрямовується не лише на те, щоб молодь вивчала якомога більше мов, а й на розвиток умінь учнів та студентів бути мобільними, поінформованими та комунікативними. Це вимога часу. Держава потребує високоосвічених студентів із знанням іноземних мов, професіоналів, готових до міжнародного співробітництва, до творення нової української держави, що буде визнана в Європі та світі. Іноземна мова стає засобом міжкультурного спілкування. Все це викликає потребу в удосконаленні методів вивчення, контролю та оцінювання знань іноземної мови. У той же час в системі вищої професійної освіти простежується стійка тенденція до формування у студентів умінь і навичок самостійного оволодіння знаннями, що викликано, насамперед, зменшенням аудиторного навантаження і збільшенням годин на самостійну роботу.

Необхідно зазначити, що на початку XXI сторіччя відбувається інформатизація суспільства, це сприяє стрімкому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) навчання. Процес інформатизації освіти актуалізує розробку підходів до застосування електронних освітніх ресурсів у навчальному процесі вищої школи, зокрема, телеконференцій, вебінарів, веб-квестів, відео лекцій тощо. Все більшої популярності набуває дистанційна освіта – зручний та доступний спосіб інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу з метою передачі та засвоєння знань, навичок і способів пізнавальної діяльності. Інформаційні технології в освіті сприяють виявленню та розвитку творчих здібностей студентів, формуванню вмій вирішувати різноманітні навчальні і практичні задачі, стимулюють прагнення до самонавчання та саморозвитку [12, с. 70].

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному дослідженні особливостей контролю знань з англійської мови професійного спрямування під час самостійної підготовки студентів у процесі дистанційного навчання.

Огляд літератури. Важливо зазначити, що різні аспекти організації, змісту, впливу самостійної роботи на професійний розвиток особистості та контролю стали об'єктом вивчення вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, теоретичні та методологічні аспекти організації контролю самостійної пізнавальної діяльності досліджували А. Алексюк, С. Архангельський, Є. Голант, М. Данилов, П. Підкасистий, О. Савченко; проблеми організації самостійної роботи в умовах особистісно орієнтованого навчання В. Луценко, М. Чобітько, О. Якубовська.

Основний текст Зауважимо, що проблема організації та контролю знань самостійної роботи студентів як у традиційній формі навчання так і в умовах

дистанційного навчання є досить актуальною. Новим Законом України «Про вищу освіту» (ст.50) [8], зазначено, що самостійна робота є однією з основних форм організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Зокрема, відповідно навчальних планів вищих навчальних закладів відбувається збільшення обсягу самостійної роботи студента до 50 відсотків навчального навантаження порівняно з іншими формами організації освітнього процесу.

Перш за все, розглянемо сутність поняття «самостійна навчально-пізнавальна робота». Так, відомий вчений С. Архангельський трактує поняття «самостійна робота» як самостійний пошук необхідної інформації, отримання знань, використання цих знань для вирішення навчальних, наукових і професійних завдань [2, с. 12].

На думку відомого педагога М. Фіцула «самостійна навчально-пізнавальна робота студентів» – різноманітні види індивідуальної і колективної діяльності студентів, які вони здійснюють на навчальних заняттях або в позааудиторний час за завданнями викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі [14, с. 203].

Узагальнюючи розглянуті визначення поняття «самостійна робота», можемо підсумувати, що самостійна робота студентів – це навчальна діяльність студентів у позааудиторний час, яку вони здійснюють за завданням викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі, а її метою – є розширення і поглиблення знань, їх перевірка на практичних заняттях, формування педагогічних та дослідницьких вмінь і навичок, набуття досвіду інноваційної діяльності, здатності до самостійного навчання упродовж життя (lifelong learning).

У сучасних умовах вищих навчальних закладів використовують різні форми організації самостійної роботи студентів: пошук та вивчення додаткової літератури; складання тез, плану та конспекту змісту навчального матеріалу за підручником; написання рефератів, доповідей, оглядів за додатковою та періодично літературою; розв'язання проблемних задач; складання тестів, формулювання питань самоконтролю; складання блок-схем за навчальним посібником; розв'язання графічних завдань; виконання навчальних та тренувальних вправ; виконання завдань за ілюстраціями; вправи за інструкційними картками тощо [9]. Але, все актуальнішим стає використання інформаційно-комунікаційних технологій під час організації та контролю знань самостійної роботи студентів, зокрема майбутніх учителів англійської мови.

Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій відкриває широкі перспективи у викладанні іноземних мов майбутнім вчителям. На сучасному етапі розробки означеної проблеми вченими приділено увагу визначенню поняття «інформаційні технології» (В. Биков [3], М. Жалдак [6], Ю. Рамський [13], та ін.)

У законі освіти «Про національну програму інформатизації» інформаційні технології визначаються як «цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх

розташування» [7].

Інформаційно-комунікаційні технології, у тому числі, дистанційні технології інтегруються у навчальний процес для організації самостійної навчальної діяльності студентів у позааудиторних умовах. Проблема дистанційного навчання (ДН) у вивчення іноземних мов досліджується у роботах О. Андрєєва [1], К. Кожухова [10], Є. Полат [4], та ін.

Згідно К. Кожухова, дистанційні технології навчання дозволяють реалізувати цілеспрямоване та методично організоване керівництво навчальною та пізнавальною діяльністю студентів і базується на використанні широкого спектру інформаційних та комунікаційних технологій [10, с. 11].

Розглянемо визначення поняття «дистанційне навчання». Існує багато визначень поняття «дистанційне навчання». Ми розглянемо тільки найбільш точні визначення даного поняття на нашу думку.

ДН – це взаємодія вчителя та учнів між собою на відстані, що висвітлює всі притаманні навчальному процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) специфічними засобами Інтернет-технологій [4, с. 15].

ДН - є комплексною педагогічною технологією, що поєднує досягнення педагогіки і психології з дидактичними можливостями інформаційних і телекомунікаційних технологій, які дозволяють використовувати комп'ютер як носій інформації та засіб організації спілкування. ДН відповідає всім сучасним особливостям розвитку суспільства і має на меті формування особистості, здатної до творчого саморозвитку» [5, с. 20].

Для реалізації дистанційного навчання у навчальному процесі використовуються платформи (системи) дистанційного навчання (СДН). Сьогодні існують різноманітні універсальні навчальні платформи, які дозволяють викладачу створити та розмістити в мережі Інтернет електронні освітні ресурси з будь-якої дисципліни, зокрема з іноземної мови, наприклад СДН «Прометей», «Lotus LearningSpace», «Moodle», «WebCT» та ін.

З метою організації та контролю знань самостійної роботи в умовах дистанційного навчання в Херсонському державному університеті використовується система дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет» (СДН «ХВУ») (<http://dls.kherson.ua/dls/Default.aspx>). Дана система активно використовується у Херсонському державному університеті, вона є розробкою співробітників відділу забезпечення академічно-інформаційно-комунікаційної інфраструктури Херсонського державного університету [11]. Система відповідає всім вимогам міжнародних стандартів з дистанційного навчання IMS та SCORM. Як навчальна платформа вона має усі необхідні засоби для організації та контролю знань студентів самостійного оволодіння іноземною мовою: засоби самонавчання, оцінювання навчальних досягнень, комунікації тощо. При цьому навчальна діяльність студентів може здійснюватися як асинхронно, коли кожен студент вивчає матеріал самостійно у зручний для нього час, так і синхронно – у режимі реального часу під час онлайн лекції або семінару.

Розглянемо форми контролю самостійної роботи у дистанційній формі

навчання:

- метод рейтингового оцінювання (можливість контролю всіх видів занять за рейтинговою системою);
- тестування, як основна форма контролю самостійної роботи;
- анкетування;
- проектно-комунікативні методи (вебінари, відео конференції, форум, чат тощо);
- практичні/лабораторні роботи.

Важливо зазначити, роль самостійної роботи у дистанційному навчанні:

- в основі ДН лежить самостійна робота слухачів (вміння самостійно навчатися);
- під час ДН самостійна робота керована конкретним суб'єктом (тьютором), на кожному її етапі перед слухачем ставиться конкретна мета і контролюється її виконання, а також надається оперативна допомога з боку кваліфікованих спеціалістів;
- самостійна робота проводиться за індивідуальним планом;
- дидактичне забезпечення самостійної роботи у ДН не обмежується методичними рекомендаціями і переліками літератури, а здійснюється за допомогою навчально-методичних комплексів у дистанційному курсі навчання.

Розглянемо тестування як основний засіб контролю знань, у тому числі самостійної роботи студентів у СДН «ХВУ». В зазначеній системі дистанційного навчання реалізована система тестування відповідно міжнародному стандарту IMS SCORM [15]. Реалізовано такі типи тестів:

- Лінійний тест;
- Адаптивний тест;
- Псі-тести.

Під час контролю самостійної роботи у дистанційному курсі можуть використовуватися різноманітні типи питань, такі як: - вибір одного з багатьох, асоціативність, текст в контексті, упорядкування тощо. Але під час створення дистанційного курсу з іноземної мови необхідно враховувати специфіку завдань спрямованих на формування іншомовної комунікативної компетентності. У процесі створення тестових завдань для контролю самостійної роботи необхідно звертати увагу на педагогічні вимоги щодо створення тестування:

- необхідний і достатній рівень складності;
- об'єктивність і надійність;
- стійкість;
- репрезентативність;
- значущість;
- дискримінантність;
- достовірність;
- науковість;
- несуперечність

Практична реалізація контролю знань самостійної роботи у СДН «ХВУ».

Було розроблено дистанційний курс (ДК) з дисципліни «Practical English Course Upper Intermediate» для студентів факультету іноземної філології, напряму підготовки «Філологія», спеціальності «Мова та література (англійська, німецька)*». *Мета курсу* практики усного та писемного мовлення з англійської мови – це практичне оволодіння студентами системою англійської мови та нормами її функціонування у мовленнєвих комунікативних ситуаціях у різних сферах суспільно-політичного життя та побуту, формування у студентів лінгвокраїнознавчої компетенції з метою вільного оперування засвоєним матеріалом та набутими навичками у професійній діяльності філолога. *Результат навчання:* студенти мають досягти рівнів С1.1 в аудіюванні, письмі та діалогічному мовленні, рівня С1.2. у монологічному мовленні та читанні.

На рис.1. зображено головну сторінку дистанційного курсу «Practical English Course Upper Intermediate», який створено у системі дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет» (<http://dls.ksu.ks.ua/dls>)

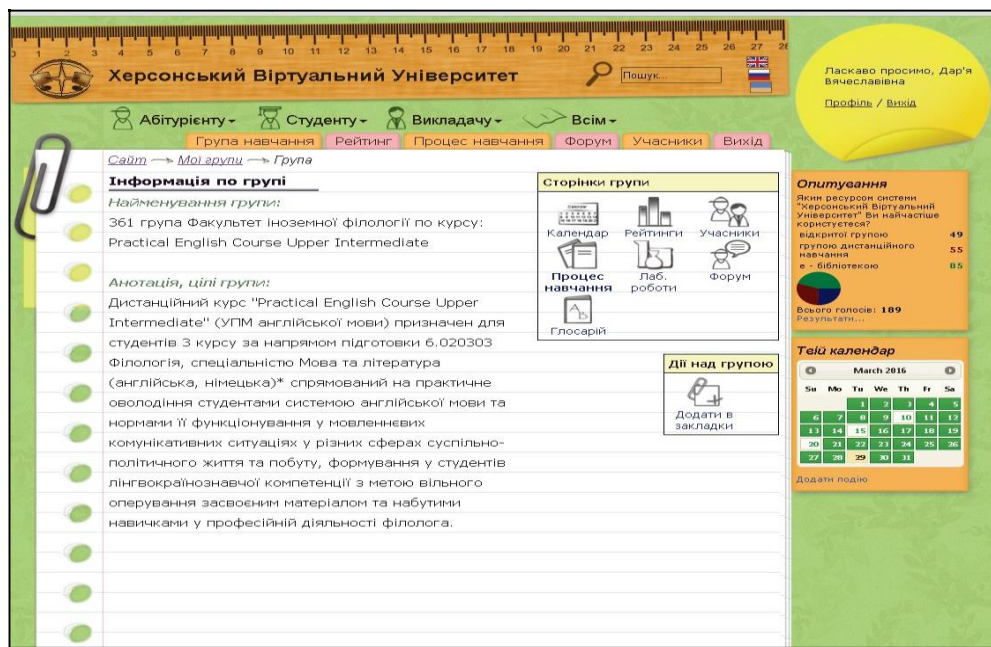

Рис. 1. ДК “Practical English Course Upper Intermediate”

Серед основних елементів курсу можна виділити:

- головна сторінка;
- план курсу (перелік тем або модулів курсу);
- система тестування;
- форум, чат, віртуальна дошка (вебінари);
- глосарій;
- рейтингова система оцінювання.

До кожної теми входять завдання направлені на розвиток мовленнєвих умінь, таких як аудіювання (вправи з аудіювання виносяться на самостійне опрацювання), контроль відбувається за допомогою тестування або виконання певних вправ та завантаження у систему (лабораторна робота). Розроблено вправи на навчання говоріння, для цього застосовуються мовленнєві вправи проблемного характеру, пов'язані з необхідністю опису, порівняння,

протиставлення, аналізу, оцінки та формулювання висновків, відстоюванням власної точки зору тощо.

У ДК розроблено вправи з навчання читання. Змістом навчання читання є розвиток контекстуальної догадки для розуміння незнайомих слів у тексті, розпізнання його головної ідеї, складових, їхньої структури, елементів та засобів зв'язку між ними. Використовуються автентичні тексти, які запозичені з британських та американських засобів масової інформації. Розроблено вправи з навчання письма як мовленнєвого уміння. Використовуються вправи на написання есе, творів з відповідної тематики. У рамках ДК відбувається вдосконалення граматичних навичок, до кожного уроку курсу входять вправи по підтриманню різних елементів граматичної системи, яка вже сформована у студента 3 курсу раніше. Вправи мають форму корегування недосконалих текстів, утворення слів від заданої основи тощо.

Висновки Таким чином, в статті теоретично обґрунтовано поняття «самостійна навчально-пізнавальна робота», «дистанційне навчання», розглянуто традиційні форми контролю самостійної роботи студентів та форми контролю у дистанційному навчанні. Визначено специфіку реалізації вправ з контролю знань з англійської мови під час самостійної роботи за в умовах дистанційного навчання за допомогою СДН «Херсонський Віртуальний Університет». Проте порушена у статті проблема потребує подальшого вивчення з точки зору створення комплексної методичної системи організації контролю знань самостійної роботи студентів мовних спеціальностей вищих навчальних закладів та практичне впровадження її у процес навчання з метою покращення ефективності електронних ресурсів та якості процесу навчання в цілому.

Література:

1. Андреев А.А. Введение в интернет-образование / А. А. Андреев. – М. : ЛОГОС, 2003. – 45 с.
2. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С.И. Архангельский. – М. : Высшая школа, 1980. – 380 с.
3. Биков В.Ю. Модели организационных систем открытой освіти / В.Ю.Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
4. Полат Е. С. Педагогические технологии дистанционного обучения / Е. С. Полат, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – М. : Академия, 2006. – 416 с.
5. Технологія створення дистанційного курсу: навч. посібник / за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.
6. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики / Жалдак М. І. // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2003. – Випуск 7. – С. 3-16.
7. Закон України «Про національну програму інформатизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> – Назва з екрану.

8. Закон України «Про Вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> – Назва з екрану.

9. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

10. Кожухов К. Ю. Педагогическая модель применения дистанционных технологий в процессе формирования методической компетенции будущего учителя (на материале дисциплины «Теория и методика обучения иностранным языкам») : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / К. Ю. Кожухов. – Курск, 2008. – 19 с.

11. Свідectво про реєстрацію авторського права на твір № 32719 Комп'ютерна програма «Система дистанційного навчання «Херсонський віртуальний університет»» / Кравцов Д.Г., Кравцов Г.М., Співаковський О.В., Гнедкова О.О., Камінська Н.Г. Міністерство освіти і науки України, Державний департамент інтелектуальної власності. – Київ. – 06.04.2010.

12. Лук'яненко В. В. Досвід упровадження дистанційного навчання для організації самостійної роботи студентів з англійської мови / В. В. Лук'яненко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2014. – Вип. 2. – С. 70-75.

13. Рамський Ю. С. Огляд дистанційного навчання в Україні / Ю. С. Рамський, М. А. Умрик // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики : зб. наук. праць. : Випуск VII : В 3-х томах. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2008. – Т.3: Теорія та методика навчання математики. – С. 42-51.

14. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч.посіб. / М.М.Фіцула. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. – 456 с.

15. Kravtsov H. Knowledge Control Model of Distance Learning System on IMS Standard / Kravtsov H, Kravtsov D. // Innovative Techniques in Instruction Technology, E – learning, E – assessment, and Education. – Springer Science + Business Media V.V. – 2008. – P. 195-198.

Научний керівник: к.физ-мат.н., доц. Кравцов Г.М.

Статья отправлена: 13.06.2016 г.

© Гнедкова О.А.